

Motion S – För demokratins och kulturens ställning 4: Främja ett mer jämlikt demokratisk deltagande

Den historiska erfarenheten lär oss att demokratin lätt råkar i vanrykte och kris om samhället inte förmår värna om människors trygghet och välfärd. För Socialdemokraterna är demokratin därför en fråga om människovärde. Och människovärde, det är de politiska friheterna, rätten att fritt få uttrycka sin mening, rätten att få kritisera och bilda opinion. Människovärde, det är rätten till hälsa och arbete, utbildning och social trygghet. Människovärde, det är rätten och den praktiska möjligheten att tillsammans med andra forma framtiden. Dessa rättigheter – demokratins rättigheter – kan inte tillåtas vara förbehållna bara ett visst skikt av samhället. De måste vara hela folkets egendom.

Kontroll över sitt eget liv, tillit till andra, inflytande och delaktighet i samhället är centrala områden för att uppnå ett gott liv. Kontroll och inflytande är faktorer som är intimt sammanknippade med den enskildes självförtroende och självkänsla. När individer och grupper upplever att de saknar kontroll och inflytande över sina egna livsvillkor och utvecklingen av samhället i stort uppstår en känsla av utanförskap och maktlöshet.

På en mer övergripande nivå anknyter kontroll, delaktighet och inflytande till det som brukar benämnas social hållbarhet i ett samhälle. Social hållbarhet fokuserar på fördelningen av resurser mellan människor. Tonvikt läggs på rättviseaspekter som jämlikt, ekonomiskt, socialt, kulturellt och politiskt deltagande.

Delaktighet och deltagande i form av demokratiska val och engagemang i det civila samhällets olika föreningar och sammanhang är påtagligt lägre i grupper med lägre socioekonomisk status, det gäller för riket såväl som för Gävleborg. Social oro med våld och destruktiva handlingar bottnar ofta i bristande känsla av delaktighet, med känslor av utanförskap, diskriminering, frustration och maktlöshet, även i detta avseende kan en negativ utveckling skönjas.

Kultur, fritid och idrott utgör i hög grad Sveriges infrastruktur för gemenskap, identitetsskapande och delaktighet. Många människor deltar fortfarande i aktiviteter och verksamheterna når ut i stora delar av landet. Men de senaste 20-30 åren har de klassiska folkrörelserna tappat stora grupper av medlemmar och engagemanget ser annorlunda ut. Många väljer att engagera sig i sakfrågor och under kortare perioder. Dessutom ser vi en allt starkare trend där klassbakgrund påverkar föreningsdeltagandet. Det finns ljuspunkter men även stora problem.

Möjligheten att delta i kultur-, idrotts- och föreningslivet blir alltmer ojämnt. Andelen barn och unga som deltar i föreningsidrott minskar, och likaså andelen unga som besöker bibliotek, kulturaktiviteter eller en fritidsgård. Barn till högutbildade deltar i högre utsträckning i kulturskolan och högutbildade besöker i större utsträckning kulturens institutioner. Barn och unga med annat modersmål än svenska halkar efter i läsning och skolresultat. Kulturlokaler stängs ner och institutioner når inte ut, vilket särskilt drabbar mindre orter.

Kulturen saknar scener och platser där kulturutövarna kan ägna sig åt skapande. Idrotten, framför allt i våra större städer, brottas med brist på idrottsanläggningar. Föreningslivet får allt svårare att hitta lokaler till rimliga priser. Att studieförbunden nu är under attack riskerar ytterligare kulturens lokaler och mötesplatser, framför allt i glesbygd.

Demokratins och kulturens ställning i Gävleborg kan inte längre tas för given. I ett antal avseenden har värden som yttrandefrihet och konstnärlig frihet i praktiken ifrågasatts. Inflytande och delaktighet samt handlingsutrymme begränsas därtill av kränkningar av individer och grupper.

Socialdemokraterna inriktar därför ansträngningarna på att främja alla individers möjligheter till kontroll, inflytande och delaktighet i samhället och i det dagliga livet. Insatser behöver göras på en bredd av områden, men särskilt fokus läggs på att skapa förutsättningar för kontroll, inflytande och delaktighet genom att främja ett mer jämlikt deltagande i och utövande av kultur och folkbildning i Gävleborg, över hela livscykeln.

Främja ett mer jämlikt demokratisk deltagande

I det senaste riksdagsvalet 2022 deltog 84,2 procent av dem som fick rösta. Det var en minskning med tre procentenheter jämfört med 2018. Även valdeltagandet i valen till kommun- och regionfullmäktige minskade i landet. Valdeltagandet i valet till regionfullmäktige följde den vikande trenden i Gävleborg.

Det råder betydande skillnader i valdeltagandet mellan olika väljargrupper. Mot bakgrund av bostadssegregationen tar dessa skillnader sig ett geografiskt uttryck; att valdeltagandet är lågt i socioekonomiskt utsatta grupper är förklarligt, men en allvarlig signal; det lägre valdeltagandet bland unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning kan leda till att deras åsikter inte kommer till uttryck i valresultaten. Valdeltagandet är också en viktig socialiseringsfaktor som kan skapa en känsla av tillhörighet och delaktighet. [fotnot

Individer med lågt valdeltagande är en heterogen grupp. Boende eller födelseort säger mycket litet om människors uppfattningar och strävanden. Det är viktigt att poängtera den roll som politiskt intresse och motivation har för valdeltagandet. Åtgärder för att öka kunskapen bland befolkningen och åtgärder som leder till att individer uppfattar att det är meningsfullt att rösta kan bidra till att stärka intresset och motivationen för politik i de grupper som röstar i lägre utsträckning i dag.

Det är angeläget att det offentliga stödjer organisationer i det civila samhället i marginaliserade områden som bidrar till att människor får verktyg för politiskt deltagande. Att olika grupperingar engagerar sig för att öka röstandet är positivt. Insatser behöver göras på en bredd av områden, men särskilt fokus måste läggas på att skapa förutsättningar för kontroll, inflytande och delaktighet genom att främja ett mer jämlikt deltagande i demokratin samt därvid prioritera individer och grupper som i lägre utsträckning än andra har möjlighet till kontroll, inflytande och delaktighet.

Region Gävleborg ska därför verka för ett breddat och mer jämlikt medborgarinflytande samt mer jämlikt deltagande i demokratin och de allmänna valen. Det kan innebära att arbeta för att öka valdeltagandet bland grupper där deltagandet är lägre, öka kännedom hos underrepresenterade grupper om hur engagera sig politiskt samt stärka möjligheten/vilja att delta i valen till de lokala, regionala och nationella parlamenten.

Undertecknade föreslår i enlighet med det ovan anförda:

1. Att Region Gävleborg utreder och genomför insatser för att stärka kunskapen om demokratin, stimulera det politiska intresset och öka valdeltagandet bland grupper som i nuläget i lägre grad deltar i de allmänna valen.
2. Att insatserna planeras för implementering våren 2026.
3. Att Demokratiberedningen uppdras att leda arbetet.

Gävle 2024-01-23

Eva Lindberg, Socialdemokraterna

Jan Lahenkorva, Socialdemokraterna

Marie-Louise Dangardt, Socialdemokraterna

Irene Jonsson, Socialdemokraterna